

**НОТАТКИ ПРО АВТОРКУ ШЕВЧЕНКОЗНАВЧОЇ СТУДІЇ
ГАННУ ЧЕРІНЬ**

Услід за творами письменників української діаспори І. Багряного, Є. Маланюка, В. Барки, О. Зуєвського, Д. Нитченка та ін. які вже збагатили скарбницю рідної літератури, з'являються все нові імена. Серед них — і Ганна Черінь із США. Нещодавно на Україні вийшло одразу дві її книжки — віршований роман "Слова" ("Оберіг") та збірка оповідань "Люстро мого життя"

І як поетка, і як прозаїк Ганна Черінь уперше приходять до читачів на батьківщині. Для більшості це ім'я ні про що не скаже, хоч за ним стоїть ціла бібліотечка творів. "Поетизія — мій головний і улюблений жанр" — зазначає письменниця у вступному слові до підсумкової книжки віршів "Квіти добра і зла" (США, 1991). Про це свідчать і її численні поетичні збірки, перша з яких побачила світ 1949 року в Західній Німеччині. Але щодо прози не можна сказати чогось подібного, хоч оповідання Ганни Черінь з'являлися в емігрантській періодиці протягом 40 років. Зібравши їх і розмістивши хронологічно (а це ж ціла епоха в калейдоскопі повоевних змін на батьківщині і в цілому світі), письменниця видала їх окремою книжкою — уперше на рідній Україні, заля якої, власне, й творила ("Всі мої надії на Україну, і для неї я пишу" — 3 листа).

Як письменниця вона сформувалася на еміграції, але духовна основа її творчості одна — Україна, рідна мова, культура, історичні традиції свого народу. І з'явилося це ім'я раніше, ніж вийшла перша збірка.

Для мене це ім'я пам'ятне з юності, з років каторжних остівських таборів, до яких окупанти вивезли в 1942—1943 роках сотні тисяч українських юнаків і дівчат. Я "зустрівся" з Ганною Черінь, як і з іншими тоді молодими поетами Василем Онуфрієнком, Леонідом Полтавою, Гарасем Соколенком, Леонідом Лиманом та іншими, на сторінках рідномовних видань, що ціною великих зусиль видавалися українськими патріотами й чудом потрапляли до невеличких таборів. Виснажені працею й напівголодним існуванням, ми все ж складали вірші про любов до України та розлуку з нею і посиляли їх хто куди міг — до "Голосу" Б. Кравцева чи "Дозвілля" С. Довгаля, до празького журналу "Пробоем" чи "Краківських вістей". Молоді поети писали про бажання бачити рідну землю вільною і щасливою, згадували жахливі епізоди розкуркулення й голодомор 33-го, який ледве пережили самі, тривожний 37-й рік... Однаковий біль, однакова віра в майбутнє України гуртували нас, поетів остівських таборів. Через редакції зав'язувалося між нами листування, виникали знайомства і дружба, щоб надійніше почуватись у жахній атмосфері неволі. То була пружна хвиля невеличкої поезії, з якої найталановитіші згодом увійшли в емігрантську літературу. На жаль, досі ця "хвиля", цей поетичний сплеск у вирі війни і неволі залишається поза увагою дослідників. Ганна Черінь теж належала до когорти цих молодих літераторів.

Письменниця виросла у Києві. Віршувала ще з дитинства, але "консультанти", навіть і такі метри, як П. Тичина, І. Нехода та А. Малишко, радили писати не про квіточки, а про соцзмагання, що дівчині було нещаво. Навчаючись у Київському університеті, Ганна писала епіграми на викладачів, вигадувала "різні образи, метафори, дивовні" (це заняття вже всерйоз продовжувала, ставши поеткою). У передвоєнний час у київських газетах з'явилося кілька її віршів. 1942 року опинилась у Берліні, у видавництві Б. Кравцева "Голос". Там і народилась Ганна Черінь. [Цікаво авторка пояснює появу свого псевдоніма: він був вигаданий нею "в пику сучасним поетам, що обирали собі красиві псевдо: "Скеля", "Русальський" "Балко". А я, що виросла в місті й до 14 літ корови не бачила, любила й люблю селян. Це найрозумніші й найчесніші люди на світі (тепер вони у нас виродились). От і вибрала "Черінь", щоб ближче до чорнозему" — 3 листа.]

У перші повоевні літа поетеса пройшла школу діпівських таборів, які, за її словами, "часом були лиш трохи кращі від гулагів" ("Нас ловили, щоб до гулагів послати"). Про це згодом буде написано дві поеми і — на подібну тему з вітчизняного життя — роман "Слова". Не випадково в одному з віршів око зачіпається за болоче зізнання: "Серце і досі іще в таборах..." А наприкінці сорокових років із Німеччини, де "не було роботи й хліба", Ганна подалася до Америки. Там нелегко працювала, навчалася, писала й виховувала дочку. В Чикагському університеті студювала лінгвістику та бібліотекарство, здобула два магістерські ступеня і залишилася на працю в альма-матер. Укомплектувала там фонд української книги. Вийшовши на пенсію, переїхала з чоловіком до Флориди, де й мешкає тепер.

Ганна Черінь завжди була творчо активною. Вона писала й пише поезії й поеми, подорожні репортажі ("Ільмо зі мною!" "Ільмо зі мною знов!" та "Мандрі"), дитячі оповідання, гуморески, навіть тексти до оперет ("Поїзд Щастя"). Популярні серед українських дітей Америки її книжечки "Братик і сестричка" (1960), "Листування" (1966), "Пригоди української книжки" (1972), "Щоденник школярки Мілочки" (1979) та ін. Ці твори про-

буджують у дітей, що народилися на чужині, цікавість і любов до землі своїх батьків та рідної мови.

Свою поетичну душу Ганна Черінь виспівала у збірках "Чорнозем" (1962), "Вагонетки" (1969), "Травневі мрії" (1970), "Небесні вірші" (1973), "Зелень моря" (1981), "Квіти добра і зла" (1991). В останній із них авторка продемонструвала свої "технічні" досягнення, зокрема, за її словами, "нештучний вінок сонетів" та "перший у світі вінок октав" названий "Октагоном" ("Поетам"). Експеримент не видається неприродним. За змістом це своєрідні моральні орієнтири для поетів: не сумніватися в собі, щастя мати від того, що тобі належить від долі ("і в кожному пеклі є маленький рай"), прагнути до слова-зброї, щоб "рятувати душі з катастроф" і розколювати словом "нарости епох"

Найкращий поетичний твір авторки — роман у віршах "Слова" (Торонто — Чикаго, 1980. 2-е вид. — Київ, 1992). Д-р Дм. Штогрин писав, що перед цим твором "треба з поклоном скинути шапку" і додавав пророче, що роман Ганни Черінь стане поруч "Попелу імперій" Ю. Клена як зразок ліро-епічної епопеї періоду проклятих років.

"Слова" — роман про трагічну долю української творчої інтелігенції за панування комуністичного режиму. Твір глибокий за змістом, емоційний, художньо довершений. І хоч жоден герой не був списаний з натури, тобто не мав безпосередніх прототипів, та завдяки тому, що поетеса "кожному дала відщепок свого серця" роман вийшов глибоко правдивий, переконливий і справді епохальний.

В одному з ліричних відступів знаходимо звернення до сумління українських поетів:

Найтриваліший скарб —
слова,
 Все інше у нас — тимчасове.
 І поки не скорене слово,
 Надія на волю жива.
 На вас вся надія, лицарі слова,
 Ті, що пращують без нагород.
 Пишіть,
говоріть,
щоб не згинула мова,
 Щоб не пропав український народ.

Заклик було кинуте ще в часи брежнєвсько-сусловського застою й панування русифікації на Україні. Ганна Черінь висловлює впевненість в тому, що "прийдуть часи.. мішних, витривалих людей", які розбудять націю, і, може, передбачала роль поетів у тих змінах, які відбулися в Україні наприкінці вісімдесятих років. ("Закликають до бою в нас не політики, а поети"). Роман завершується гімном Батьківщині, яка носить назву кращого "з усієї безодні слів" — гордого, орлиного, співучого, квітучого, болючого слова — Україна. "Коли я писала й видала "Слова", — хвалиться авторка, — ніхто б і не подумав, що вдарить блискавка і станеться так, як у закінченні мого роману. А сталося, дякуючи Богам і долі"

Сталось, і це дало можливість письменниці з діаспори повернутися своїми творами на Батьківщину.

Услід за романом "Слова" вийшла прозова книжка "Люстро мого життя" У збірці подано понад двадцять оповідань різних років — від 1950 до 1991-го. Можна сказати, що це підсумок прозової творчості письменниці...

Для читачів України збірка цікава тим, що змальовує життя українців-емігрантів протягом тривалого повоєнного часу, вияскравлює їхні труднощі, побутове влаштування, родинні інтереси, ставлення до батьківщини...

У прозі Ганни Черінь домінують українські сюжети та образи, й лише кілька творів випадають із цього плану ("Дубова рука" та ін.). Окремі оповідання переносять читачів у передвоєнні роки, з їхнім лицемірством, роздвоєністю душ, фальшивою пропагандою ("З якої причини"). Переважають образи людей немолодих, вигнаних із України війною і жорстокою сталінщиною.

Не обійшла, не могла обійти Ганна Черінь тему любові до рідної "прекрасної, нещасливої землі" України. Про неї йдеться в низці оповідань, але найщиріше — у новелах "Це моя земля" та "Заручини" Першу написано в шістдесятих роках, другу — вже в час становлення незалежності України.

Загалом збірка "Люстро мого життя" — гарний подарунок українському читачеві.

Петро РОТАЧ

Полтава